

Kultur / **Bøger**

Patologisk hjemve

Foto: Kajsa Gullberg

ANMELDELSE / 07.09.16

Den episke historie om at finde vejen hjem er et gennemgribende og meget velfungerende motiv i Siri Ranva Hjelm Jacobsens debutromanen Ø. Det er fortællingen om en ung, dansk-færøsk kvinde og hendes rejse til Færøerne båret af erindringer.

Louise Faldorf

På bogens forside hænger et ø som en særpræget nordisk måne over et tåget landskab, og i denne stemning tager historien sin begyndelse. Igennem en række nedslag i familiens historie berettes der fra bedsteforældrenes tidlige ungdom på Færøerne frem til deres død i Danmark. Bedstemoren, Marita, forlader som ung hjemøen Suðuroy for at starte et nyt liv i Danmark med sin Fritz, der er rejst i forvejen. Den sidste tid inden afrejse fyldes af havgus, midnatssol og en smertefuld abort. På overfarten drømmer Marita om Danmarks velplejede marker, grønne skove og flade boulevarder, men drømmen afløses snart af den farvefattige hverdag i Vordingborg. Dette, bogens indledende spor, bæres af en observerende, bagudskuende fortæller. Det er derfor en mere distanceret oplevelse end de øvrige fortællinger.

Romanens andet spor foregår i nutidens samfund og har Fritz og Maritas barnebarn i hovedrollen. Hun er romanens primære fortæller og taler med et insisterende og stærkt jeg, der søger at definere sin egen rolle som tredjegenerationsmigrant. Hun leder i sin slægtshistorie efter meningsfuld tilknytning til den færøske kultur, hun har arvet, men aldrig været en del af. Hun kender ikke til det færøske sprog og kan end ikke udtale sit eget navn korrekt. Læseren får heller ikke lejlighed til at prøve, idet hovedpersonen ikke blot er hjemløs men også navnløs. På Færøerne føler hun sig som intet andet end: »(...) migrationens biologiske frøsætning«, og forholdet til bedsteforældrene er hendes eneste konkrete tilknytning til landet. Hendes kendskab til sin egen slægt og kultur er altså båret af familieanekdoter og ren forestillingsevne: »I det hele taget holdt jeg af abbens fire brødre. Både dem, jeg huskede, og dem, jeg stort set selv måtte opfinde, fylde farve på, inden for de streger, der nu var.« På denne rejse bliver stregerne tydeligere trukket op, og selvom hun ikke får oplevelsen af 'at komme hjem', bliver tilhørsforholdet stærkere.

Ofte deler forfatteren en række aktuelle betragtninger over migration og dobbeltkulturel identitet, som illustrerer karakterens udfordringer: »Jeg ville sige noget om assimilation, om at assimilation er et metodisk hukommelsestab.« Det må ikke opfattes sådan at værket ligefrem bugner af sociokulturelle teorier, tværtimod leveres den slags overvejelser på en let og meningsfuld måde. For Fritz og Marita er livet som immigranter i 1940'ernes Danmark svært, og de befinder sig i et kulturelt spændingsfelt mellem integration og oprindelseskultur. Den svære kobling mellem dansk og færøsk kultur er tydelig, selvom livet bliver gradvist lettere for den lille familie. Men to generationer senere er det stadig kompliceret, og barnebarnet har problemer med at navigere i sit kulturelle ophav. Hun forsøger at fæstne sig til en kultur som, for hende, primært eksisterer i spøjse fortællinger og barnlige fantasier.

Forfatteren intensiverer forholdet mellem menneskeliv og den færøske natur: »Så snart mor kom herop, fik hun adgang til en udvidet hukommelse, dybere og mere farvestærk end hendes egen, indlejret i alting«.

Det er en form for dybereliggende bevidsthed, som bliver gradvist svagere for hver generation der ikke vender tilbage. Naturen agerer altså ikke kun kulisse, men signalerer tydelige scenskift mellem Danmark og Færøerne, den er indlejret i mennesket selv. Den unge fortæller savner den tætte forbindelse, som hendes mor og bedstemor tilsyneladende har.

Kulturelt føler fortælleren sig som en flydeø, der driver planløst rundt mellem Færøerne og Danmark, fra anekdote til anekdote. I sin søgen efter slægtskab dykker hun langt ned i familiens historie, for som bedstefar Fritz i sin ungdom skriver til Marita: »Dybt under havet mødes alle landmasser«.

Myten om Odysseus' lange rejse hjem er baggrund for denne historie om udvandring og identitet på tværs af Atlanten. Homers epos fungerer som litterært motiv, og den skandinaviske forbindelse til det græske helteedigt er romanens grundlæggende drivkraft. Fælles for karakterne er, at de før eller siden oplever den borende hjemve, der oftest ikke har noget med geografi at gøre. Folks forsøg på at vende hjem forsinkes i årevis, måske af krig, måske af Kalypso. Alle er på udkig efter hvert sit Ithaka: »(...) det der stykke land, som hele tiden viger og viger forude«.

“ Det er en form for dybereliggende bevidsthed, som bliver gradvist svagere for hver generation der ikke vender tilbage

Konceptet *hjem* bliver meget ukonkret, og Jacobsen reducerer selve begrebet til et simpelt toponym. Den unge kvinde nævner ved flere lejligheder sit geologistudie, der netop interesserer sig for kontinenternes bevægelighed, de dybere jordlag, undergrundens foranderlighed og geografisk placering. Men selvom bogen indledes med et håndtegnet kort over Færøerne, handler historien altså ikke om geografi.

Nordisk litteratur er tæt forbundet, ikke kun via den fælles sprogstamme, historie og natur men også i sit kølige, intense udtryk. Tematisk lægger Ø sig tæt op ad en række nyere romaner, som eksempelvis Iben Mondrups *Godhavn* og Maren Uthaug's *Og sådan blev det*. Fælles for værkerne er det særlige fokus på kultur og migration de små nordiske kongeriger imellem. Derudover har Ø samme nøgterne og poetiske tone som Gyrðir Elíassons *Mellem træerne* og Einar Már Guðmundssons *Universets engle*. I alle tilfælde er den særegne skandinaviske natur baggrund for både myter, hverdag, flugt og hjemlængsel. I mange

tilfælde er romanerne ganske enkelt konstrueret uden mange komplicerede spor og unødvendigt pynt, og det er også tilfældet her.

Teksten er lettilgængelig og formatet behageligt med store typer, korte kapitler og rigelig plads. Sproget viser evne for både ømhed, humor og gru, og det hele leveres på samme uddramatiske og ligefremme facon. Det gør læseoplevelsen ubesværet, og vejen til tekstens væsentlige pointer føles derfor meget kort. Selvom der tydeligvis er stort fokus på tekstens æstetiske, næsten poetiske kvalitet, bliver det aldrig anstrengende. I stedet indvæves gådefulde myter og familiære almindeligheder i skildringer af den rå færøske natur, og det er smukt uden at være sminket.

FAKTA

Siri Ranva Hjelm
Jacobsen (f.
1980). Cand. mag. i
Litteraturvidenskab
ved Københavns
Universitet.

Ø

Siri Ranva Hjelm
Jacobsen
Lindhardt & Ringhof,
udkom 19. august
2016.